

знань та уявлень про себе; недостатня самостійність при формуванні образу "Я"), але при цьому спостерігається фіксація на певній темі, що навіюється авторитетними дорослими. Отже, завдання роботи з дітьми, що мають подібний образ "Я", збігаються з завданнями психологічного супроводу дітей з інфантильним типом. Узгодженість образу "Я" цього типу знаходиться на 3,4 ступенях вираженості. Сприйматися як конструктивна ця характеристика може лише за умови значного розширення сфери знань про себе та при підвищенні самостійності при формуванні образу "Я".

Висновки. Отже, в плані виміру та визначення специфіки образу "Я" дитини старшого дошкільного віку варто орієнтуватися на такі критерії як складність, рівень самостійності дитини при формуванні образу "Я", узгодженість та емоційна забарвленість самохарактеристик. Оптимізації формування образу "Я" сприятиме комплексна робота щодо підвищення рівня конструктивності образу "Я" за всіма критеріями та розвиток невербальної експересії.

Список використаних джерел:

1. Белобрыкина О. А. Диагностика развития самосознания в детском возрасте / О.А.Белобрыкина / О.А. Белобрыкина. – СПб.: Речь, 2006. – 320 с.
2. Истратова О. Н. Психологическое тестирование детей от рождения до 10 лет / О.Н. Истратова. – Ростов н/Д : Феникс, 2008. – 317 с. 6
3. Никитин Е. П. Феномен человеческого самоутверждения / Е.П.Никитин, Н.Е.Харламенкова. – СПб.: Аистеня, 2000. – 224 с.
4. Сущинська Т. Особливості образу «Я» дітей дошкільного віку / Т.Сущинська // Вісник Інституту розвитку дитини. Сер.: Філософія, педагогіка, психологія. — - 2013. — Вип.28. — С.162-168.

Резюме. В статті определена актуальность проблемы исследования образа «Я» ребенка старшего дошкольноговозраста, представлены основные критерии измерения образа «Я» (сложность, согласованность, эмоциоанльная окраска и уровень самостоятельности ребенка при формировании образа «Я»); предложены рекомендации по психологическому сопровождению процесса формирования образа «Я» согласно его типа.

Ключевые слова: образ «Я», ребенок старшего дошкольного возраста, самосознание.

Summary. Determined relevance of research image "I" child preschool age; presented the main criteria for measuring the image of "I" (complexity, consistency, emotive and level of independence child in formation the image "I"); recommendations for psychological support of the image "I" according to its type.

Key words: image "I", the child preschool age; consciousness.

УДК 159.922.1 – 055.2

Р.П. ФЕДОРЕНКО

ВПЛИВ ФІНАНСОВОЇ НЕЗАЛЕЖНОСТІ ЖІНКИ НА СЕКСУАЛЬНІ ВЗАЄМИНИ

Резюме. У статті запропоновано теоретичний огляд соціальних факторів, що спричинили прагнення жінки до фінансової незалежності; розкрито особливості сексуальних взаємин партнерів та вплив на них фінансової незалежності жінки

Ключові слова: психічні травми, маскуліність, фемініність, андрогінність, фінансова незалежність, лідерські якості, інститут сім'ї.

Постановка проблеми. У сучасній постмодерній культурі одне із провідних місць займають проблеми порівняльних характеристик чоловіка і жінки, акценти на яких значною мірою залежать від спрямованості сучасної культури, її пріоритетів. Так, класичним варіантом гендерних акцентів у патріархальному суспільстві завжди було активне звернення уваги на індивідуальні проблеми жінки, тоді як чоловік займав надто високе становище. Жінка століттями піддавалась приниженню і насильству. Коли ж внутрішнє ество людини пригнічується, не задоволені внутрішні потреби, її душа спотворена, отруєна, понівечена. Це мало негативні наслідки для всього суспільства. Істориками та науковцями підмічено, що, залежно від того, яким чином жінки знаходять своє найглибше призначення, умиряється, оновлюється не лише родина, суспільство, церква, а й усе людство. І, навпаки, коли жінки залишаються невизнаними чи зневаженими, рани світу роз'ятрюються ще більше [2;6].

Сьогодні чимало жінок переживають глибокий внутрішній конфлікт, бо не можуть повноцінно реалізувати себе ні як матері, ні як професійні працівники. У жінці часто живе глибока незахищеність, зокрема, через те, що вона більше не знає, ким вона є. Доктор соціологічних наук О. Донченко вважає, що жінок можна умовно поділити на дві категорії: 1) ті, хто віддає себе сім'ї і дітям, не думаючи про роботу; 2) ті, хто активно вибирає тенденції очоловічування: кар'єра, збільшення власних амбіцій, досягнення високого соціального статусу. Щодо першої групи, то у них виникають психологічні проблеми, адже соціальна реклама та громадські установи кажуть, що шануються саме жінки зі статусом, зв'язками. Щодо другої, то з погляду психології, ця категорія жінок відходить від традиційної жіночої сутності, адже в конкуренції і гонитві за успіхом люди втрачають самість, свої пристрасті, вони бояться зупинитись, і жінка вже перестає бути жінкою [1].

Останніми роками фахівці стверджують, що багато подружніх пар живе за дуже низького сексуального ритму або зовсім без сексуальних стосунків. Причинами цього є свідомо бездітність подружжя через бажання позбавити дітей психічних травм, взаємні матеріальні зобов'язання, страх перед можливими після розлучення проблемами тощо [4].

Актуальність нашого дослідження полягає в тому, що емансипація сучасної жінки, прагнення її до економічної незалежності, підвищення життєвих стандартів відчутно актуалізували значення міжособистісної сумісності. У зв'язку з цим вимогливішими стали шлюбні партнери, збільшилась кількість фактів незадоволення шлюбними союзами, внаслідок чого почастишали розлучення, особливо через міжособистісну та сексуальну несумісність партнерів.

Мета статті полягає у теоретичному обґрунтуванні та емпіричному розгляді впливу фінансової незалежності жінки на сексуальні взаємини в парі.

Дослідження передбачає вирішення наступних завдань:

1. Проаналізувати зміст проблеми в науковій літературі;
2. Охарактеризувати соціальні фактори, що спричинили прагнення жінки до фінансової незалежності та самостійності при відсутності чи наявності партнера.
3. Емпірично дослідити вплив фінансової незалежності жінки на сексуальні взаємини в парі.

Результати теоретичного дослідження. Теоретико-методологічну основу дослідження склали інтелектуальні течії Заходу: ліберальна філософія і теорія прав людини (Локк, Руссо, Міль та інші); соціалістична теорія, розгляд сексуальності та сексуальної поведінки людини в соціальному та політичному контексті (Зигмунд Фрейд, Вільгельм Райх, Маргарет Мід, філософи Франкфуртської школи: Герберт Маркузе і Теодор Адорно); набуття соціально-перцептивного досвіду у міжособистісній взаємодії (Л. А. Венгер, О. В. Запорожець, І. Д. Бех). Також були опрацьовані роботи таких зарубіжних дослідників, як Бетті Фрідан, Юлія Крістева, Браха Етгінгер, Валері Брайсон, Еліс Ехолс, Брук Вільямс, Мерілін Фрай, Елізабет Кейді Стентон, Анджела Девіс, Еліс Уокер, Кімберлі Креншоу, Чандра Талпад Моханді, Сароджіні Саху; ідеологами українського жіночого руху вважають Наталю Кобринську, Софію Русову, Христю Алчевську, Ольгу Кобилянську [3;5].

Методи дослідження: Для розв'язання поставлених завдань були використані такі методи: теоретичний аналіз літератури, анкетування, спостереження, бесіда, тестування (використовувались наступні методики: «Маскулінність-фемінінність» С. Бена, «Лідер» М. Богуславської, методика на визначення сексуальної самооцінки «Чи знаєте Ви істинні бажання одне одного?» Ален Еріль, «Чотири кольори людей» Том Шрайдер).

База дослідження: консультанти «Мережевого маркетингу», які мають власний бізнес в ньому і вважають себе фінансово незалежними.

Новизна дослідження полягає у вивченні та дослідженні особистісних характеристик фінансово незалежних жінок, їх прояву у сексуальних стосунках з партнерами та впливові фінансової незалежності на ці стосунки.

Теоретичне значення роботи полягає у з'ясуванні особливостей прояву лідерських якостей жінок різних типів при їх фінансовій незалежності та розкритті зв'язку між фінансовою незалежністю та сексуальними стосунками із партнером.

Вибірку нашого дослідження склали 80 осіб віком від 25 до 57 років. Усі вони мають свій бізнес у мережевому маркетингу і є фінансово незалежними.

Для реалізації поставлених задач було проведено комплексне психологічне дослідження жінок нашої вибірки. В ході проведеного емпіричного дослідження ми отримали наступні результати.

За допомогою методики «Маскулінність-фемінінність» було встановлено, що 18 жінок (22%) належать до фемінінного типу; 26 жінок (33%) – до маскулінного; 36 жінок (45%) – до андрогінного типу.

Наступним етапом дослідження було визначення наявних лідерських якостей у жінок нашої вибірки, а також виявлення впливу цих якостей на сексуальні взаємини з партнером.

Як показав аналіз отриманих результатів, серед жінок фемінінного типу переважають слабо виражені лідерські якості. У жінок маскулінного типу найбільш виражені показники сильного лідера. Жінкам андрогінного типу характерним є прояв сильного лідера і диктатора.

За допомогою методики на визначення сексуальної самооцінки партнерів «Чи знаєте Ви істинні бажання один одного?» ми з'ясували, що жінки фемінінного типу найбільш показники набрали по бежевій зоні (близькість), а найменші - по жовтій (чисте поле). Представниці маскулінного типу найбільш показники набрали по червоній зоні (єднання), а найменші - по жовтій зоні (чисте поле). У андрогінного типу найбільш показники по зеленій зоні (ведучий і ведений) у ролі ведучого, лідируючого, а найменші показники також по жовтій зоні (чисте поле).

Зробивши підрахунки за методикою «Чи знаєте Ви справжні бажання один одного?» ми побачили, що жінки, які продемонстрували високі та середні показники лідерських якостей, задоволені своїм сексуальним життям, не соромляться говорити про те, що в інтимному житті їм подобається та намагаються задовільняти сексуальні потреби свого чоловіка.

Що ж стосується жінок із низькими показниками лідерства, можна сказати, що більшість з них соромляться говорити про секс не лише під час дослідження, а й зі своїм чоловіком. Більшість з них не можуть сказати, що подобається їм та їхнім партнерам в інтимному житті.

З метою виявлення зв'язку між типом фемінінності-маскулінності досліджуваних нашої вибірки та

переважаючим типом поведінки, було запропоновано проєктивну методику Тома Шрайдера «Чотири кольори людей».

Аналіз отриманих результатів засвідчив, що жінки фемінінного типу надають перевагу жовтому кольору, це свідчить про те, що вони більш схильні задовольняти потреби партнера, поступившись власним бажанням. Жінки маскулінного типу обирають для себе синій та червоний кольори - це засвідчує їхню впевненість у своїй правоті, такі жінки, як правило, намагаються, в першу чергу, задовольнити свої інтереси і бажання. У жінок андрогінного типу переважає червоний колір – це характеризує їх як осіб з яскраво вираженими лідерськими якостями і вибір даного кольору демонструє їхню впевненість у своїх діях та рішеннях. Тому домінуючим для них є задоволення власних потреб.

Отже, проведене нами комплексне дослідження дало змогу зробити наступні висновки: серед жінок, які склали вибірку нашого дослідження і вважають себе фінансово незалежними, переважає маскулінный та андрогінний тип.

За наявністю лідерських якостей у андрогінного типу вони виражені особливо яскраво у 44% досліджуваних, у 25% з них виявлені якості диктатора. Серед осіб маскулінного типу 42% мають виражені якості сильного лідера, якості диктатора виявлені у 12% обстежуваних. Жінки фемінінного типу здебільшого наділені низькими показниками лідерських якостей (83%), середні показники виявлені лише в 11%.

Результати нашого дослідження дали змогу зробити висновки, що на сексуальні стосунки фінансово незалежних жінок та їхніх партнерів впливає не фінансова незалежність, а вираженість лідерських якостей, що було підтверджено результатами проведення проєктивних методик. Дослідження показало, що чим яскравіше виражені лідерська якості, тим впевненішими є обстежувані у свої діях та рішеннях. При цьому задоволення власних потреб і бажань завжди має перевагу над бажаннями партнера. До цієї категорії належать жінки андрогінного та, частково, маскулінного типів.

Жінки ж фемінінного типу, у яких переважають низькі показники лідерських якостей, у стосунках із партнером більш схильні задовольнити його потребу, при цьому готові поступитись власним бажанням.

Висновки та перспективи подальшого дослідження. Проведений комплексний аналіз дав змогу зробити висновки, щодо особливостей сексуальних взаємин з партнерами жінок, які вважають себе фінансово незалежними. Заслугове на увагу той факт, що серед виявленої вибірки переважає маскулінный та андрогінний тип.

Як виявило дослідження, лідерські якості особливо яскраво виражені у андрогінного типу. Значна частина з них наділена якостями диктатора. У більшості осіб маскулінного типу яскраво виражені якості сильного лідера, якості диктатора виявлені у 12% обстежуваних. Слід зауважити, що жінки фемінінного типу здебільшого наділені низькими показниками лідерських якостей, середні показники є характерними для незначної кількості осіб.

Аналіз отриманих результатів дослідження дав змогу зробити висновки, що для більшості жінок, які вважають себе фінансово незалежними, характерною є наявність лідерських якостей, які значною мірою впливають на сексуальні стосунки з партнерами. Аналіз отриманих даних показав, що чим яскравіше виражені лідерські якості, тим впевненішими є обстежувані у свої діях та рішеннях. При цьому задоволення власних потреб і бажань завжди має перевагу над бажаннями партнера. До цієї категорії належать жінки андрогінного та, частково, маскулінного типів.

Жінки ж фемінінного типу, у яких переважають низькі показники лідерських якостей, у стосунках із партнером більш схильні задовольнити його потребу, при цьому готові поступитись власним бажанням.

Отже, отримані результати проведеного дослідження можуть успішно використовуватись у практичній роботі психологічної служби. У подальшій роботі доцільно було б дослідити, чи впливають виявлені дослідженнями показники на загальну задоволеність партнерськими стосунками як фінансово незалежних жінок, так і їх партнерів.

Отримані у процесі дослідження результати та сформульовані висновки можуть бути ефективно використані в практиці психологічного консультування подружніх пар, що потребують професійної допомоги, та індивідуальній роботі з партнерами, таким чином сприяючи зміцненню інституту сім'ї.

Список використаних джерел:

1. Донченко О. Від цілісності психологічних знань до цілісності світобачення / О. Донченко. – Соціальна психологія. - 2011. – №1. – С. 4-10.
2. Кон І. С. Мінливі чоловіки в світі, що змінюється : курс лекцій : Лекція № 1 «Мінливі чоловіки» / І. С. Кон [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.owl.ru.
3. Прокоф'єва Т. Н. Проблема фемінізму в зеркале соціоніки / Т. Н. Прокоф'єва // Психологія і соціоніка межличностных отношений. – 2003. - № 2.- С. 10-18.
4. Сарматова Ксенія. «Кар'єра жінки» / Ксенія Сарматова // «ДОЧКИ-МАТЕРІ». № 18. - Вересень 1998.
5. Сарсембаева Р. Фемінізм как политическое явление / Р. Сарсембаева // Вестник. Моск.ун-та. - 2004. - № 3. - С. 73 - 79.
6. Ткалич М. Жіночі гендерні ролі: рольові моделі та норми / М. Ткалич // Соціальна психологія. – 2011. – № 6. – С. 158-167.

Резюме. В статті пропонується теоретичний образ соціальних факторів, способуючих стремленню жінки к фінансової незалежності; розкриваються особливості сексуальних взаимоотношень партнерів и влияние на них фінансової незалежності жінки.

Ключевые слова: психическая травма, маскулинность, феминность, андрогинность, финансовая независимость, лидерские качества, институт семьи.

Summary. This article puts forward a theoretical overview of the social factors that caused an ambition of a woman to feature a financial self-sufficiency; the features of the partners' sexual relations and an influence of the woman's financial self-sufficiency on it are also revealed.

Key words: psychic traumas, masculinity, femininity, androgyny, financial self-sufficiency, leadership qualities, family institution.

УДК 159.922.76 – 056.26:316.614

Т.Д. ФЕДЮК, В.І. БЕЗЛЮДНА

ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ СОЦІАЛІЗАЦІЇ ДІТЕЙ З ВАДАМИ СЛУХУ

Резюме. У статті викладено результати теоретичного та емпіричного вивчення психологічних особливостей соціалізації дітей з вадами слуху. Виявлено особливості самооцінки, мотивації і потреб у дітей з порушеннями слуху.

Ключові слова: діти з вадами слуху, соціалізація, соціальний розвиток, самооцінка, мотивація, молодший шкільний вік.

Постановка проблеми. Проблема соціалізації дітей із вадами слуху актуальна на даному етапі розвитку сучасного суспільства та є однією із найголовніших і складних при організації навчання та налагодження міжособистісних стосунків.

У процесі соціалізації особистість набуває якості, необхідні для життя в суспільстві, засвоює певні цінності і форми поведінки. При цьому людина сама бере активну участь в освоєнні норм соціальної поведінки та міжособистісних відносин, у придбанні умінь та навичок, необхідних для успішної реалізації відповідних соціальних ролей та функцій. У процесі засвоєння цього досвіду відбувається не тільки придбання дітьми окремих знань та навичок, але і здійснюється розвиток їх здібностей, формування особистості.

Втрата слуху, навіть часткова, створює бар'єр між людиною і суспільством, утруднює оволодіння знаннями і спеціальністю, обмежує трудову і суспільну діяльність, затримує розвиток особистості. Відсутність слуху серйозно обмежує й естетичне виховання особи, адже людина позбавляється можливості нормально сприймати звуки.

Ця проблема багатогранна. Питання вивчаються в різних аспектах: визначення феномена порушення слуху, аналіз основних сторін, які впливають на слух.

Діти з вадами слуху дошкільного та шкільного віку зазнають труднощів проникнення у зміст людських вчинків і стосунків у зв'язку з обмеженням оволодіння психологічними засобами пізнання соціальної дійсності. В основі цих труднощів лежить обмеженість спілкування дітей з дорослими і між собою, недорозвиток мовлення як засобу спілкування, недостатність уявлень дитини про явища соціального життя і власне місце в ньому, слабкість оперування наявними уявленнями в реальних умовах.

Мета статті – представити результати теоретичного аналізу психологічних особливостей процесу соціалізації дітей з порушеннями слуху.

Результати теоретичного дослідження. Соціалізація є одним із провідних процесів формування особистості. Цей процес здійснюється за допомогою соціальних механізмів, що забезпечують досягнення групових цілей. Дослідники, аналізуючи психологічні механізми соціалізації, виділяють серед них такі: засвоєння знань, умінь, навичок (О.М. Леонтьєв); імітація, ідентифікація, керівництво (Г.Гібш, М.Форверг); при засвоєнні системи соціальних відносин – переконання, ідентифікація, керівництво, а при засвоєнні предметної культури – навіювання, адаптація, імітація, приклад та ін. (Б.Д.Паригін). [6, с.447]

Розширення та поглиблення соціалізації людини відбувається в трьох основних сферах: діяльності, спілкуванні та самосвідомості. У сфері діяльності соціалізація пов'язана із засвоєнням нових видів діяльності, спрямованих на виділення передусім особистісних смислів, найбільш значущих саме для конкретної людини певних видів та аспектів діяльності. У сфері спілкування соціалізація розширює коло спілкування, збагачує його зміст, поглиблює розуміння інших людей, розвиває навички спілкування. У сфері самосвідомості соціалізація означає формування власного «Я» як активного суб'єкта діяльності, осмислення особистістю своєї соціальної належності, соціальної ролі, формування самооцінки та ін. [6, с.448]

Вітчизняні психологи, Л.С. Виготський; С.Я. Рубінштейн; П.Я. Гальперін, в якості домінуючої сторони в розвитку особистості називають соціальний досвід, викладений у продуктах матеріального і духовного виробництва, який засвоюється дитиною протягом усього життя. У процесі засвоєння цього досвіду відбувається не тільки придбання дітьми окремих знань і вмінь, але й здійснюється розвиток їх здібностей, формування особистості.

У процесах соціалізації визначальне значення мають досвід ранніх етапів онтогенезу, пов'язаний з формуванням психічних функцій і початкових форм соціальної поведінки; передача соціального досвіду через навчання і виховання, і, нарешті, взаємний вплив у процесі спілкування і спільної діяльності. У процесі соціалізації людина формується як член суспільства, до якого вона належить. Успішна соціалізація – це не